

Babits Mihály újonnan előkerült levelei Juhász Gyulához

Egy kivesző műfaj, az irodalmi levelezés tán utolsó „műve” a modern magyar líra három úttörőjének, Babits Mihálynak, Juhász Gyulának és Kosztolányi Dezsőnek egymáshoz írt levélgyűjteménye, amely hat éve Belia György bravúros teljesítményt nyújtó gondozásában az Akadémiai Kiadónál jelent meg.¹ Viszontagságos sorsa volt ennek a levelezésnek, mire valahára napvilágot látott. Kiadásának eszméje minden bizonnyal már íróik és címzettjeik, a három költő között fölvetődött. Nem lehetetlen, hogy ifjan, még megalapozatlan, ám magabiztosságuktól táplált tudattal az utókorra sandítottak: *úgy írták* e leveleket, hogy számítottak rá: egyszer még kiadják. Később – sejtésem szerint a szegedi Juhász-jubileum alkalmával, utolsó hármas találkozásukon, 1923 pünkösdjén – újból szóba kerülhetett az ötlet, akárha tréfásan is. Mindenesetre a levelezés tudatos megőrzésének szándékát mutatja Juhász Gyula részéről, hogy Babits és Kosztolányi leveleit nemcsak rábizta Kilényi Irma gondozására, hanem lemásolásukba is beleegyezett. Espersit János volt az egyik íródeák. Naplójából tudjuk, hogy 1925 októberében hozta-vitte a levélcsomókat, és szorgosan másolgatta.² Kilényi Irmának és Babitsné Török Sophie-nak levélváltásából³ kiderül, hogy a negyvenes évek elején számos szegedi és fővárosi kutató (Ortutay Gyula, Kozocsa Sándor, Dénes Zsófia, Madácsy László, Paku Imre) tett kísérletet a levelezés kiadására, mígnem Török Sophie maga kezdeményezte a kötetben való megjelentetést. E célból Kilényi önzetlenül átengedte Babitsnének a Juhász-hagyatékban fennmaradt Babits- és Kosztolányi-leveleket. Órzőm a Franklin Társulat prospektusának lapját, melyen a három költő Tiszaparti fényképe látható a megjelenendő könyv előzetes ismertetésének, méltatásának szövege fölött.

Török Sophie kiadványának 1944-ben nyomdai levonata is elkészült, ám a háború közbeszólt, a szedés elpusztult, s nagy szerencse, hogy egy csonka korrek-

túra fennmaradt. Ez lett a végre napvilágot látott kiadás legfőbb forrása.

Más példákából is tudjuk, hogy Kilényi Irma, Juhász Gyula minden tiszteletet megérdemlő hűséges titkárnője, hagyatékának lelkes őre, bőkezűen bánt a költő relikviáival. Ha látta, hogy szeretett költőjének rajongójával áll szemben, aggálytalanul ajándékozta meg őt egy-egy kéziratral, dedikált könyvvel, fényképpel. De maga Juhász sem fukarkodott: vagy még ő, vagy Kilényi adta Nagyfalusi Jenőnek,⁴ a József Attila előtt, s hozzá hasonlóan pártfogolt diákköltőnek Babits Mihály autográf leveleit. Eddig úgy tudtuk, hogy a nyomavetszett eredeti levelek valamennyiét közölte Nagyfalusi szívessége révén Losonczy Géza,⁵ Belia György mindenestre tőle vette át, és szerepelteti könyvében a 47., 128., 146. és 148. számú levélként.

Am a minap *ugyaneből a forrásból* újabb levelek kerültek elő. Azt kell hinned, hogy Nagyfalusi 1941-ben már nem őrizhette valamennyi Babits-levelét. A most előkerült másolatok között ugyanis – a Losonczynek közlésre átengedett négyen kívül – *még kilenc olyan van, melyet mindeddig nem publikáltak.*

Kalandoz úton, többszörös másolás révén kerülnek végre most nyilvánosság elé ezek a levelek is. Nagyfalusi Jenő eredetijéről kartársra, a budapesti Lázár Piroska gimnázium óraadó tanára, Benkő Barnabás másolta. A nemrég elhalt Benkő Barnabás leánya, Györgyi másolatáról e közlés számára *Vajthó* László volt szíves legépelni.⁶ Ezzel a láncolattal nemcsak a dokumentumok provenienciájáról, keletkezéstörténetéről adtam számot, hanem egyszersmind a szükséges kritikát is fölhívtam a szövegek helyesírását, sőt esetleges egyéb sajátosságait illetően.

A levelek a szó etimológiai értelmében *hézagpótlók*: a kiadott levelezéskötetben *hiányzó dokumentumok helyét töltik be*, válaszok ott olvasható levelekre, vagy fordítva, ott találjuk meg az itteniekre

adott válaszokat. Ezért célszerűnek látom, ha nem önálló számozással látom el őket, hanem a levelezéskötet időrendjében törtszámokkal adom meg pontos he-

lyüket. Ahol a keltezés ezt nem igazolja, röviden meg is okolom a besorolást. Szögletes zárójelben az én kiegészítéseim találhatóak.

¹ Babits, Juhász, Kosztolányi levelezése. Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta *Bella György*. Bp. 1959. Új Magyar Múzeum 3. sz. (BJK. lev.) Jelentőségét nemcsak értékes kritikai visszhangja mutatta meg, hanem az is jelezte, hogy hamarosan önálló tanulmány értékesítette tanulságait (*Kiss Ferenc*: a beérkezés küszöbén. Babits, Juhász és Kosztolányi ifjúkori barátságai. Bp. 1962. Irodalomtörténeti Füzetek 37. sz.) Nagymértékben rá épít *Grezsa Ferenc* tanulmánya is: Juhász Gyula egyetemi évei. 1902—1906. Bp. 1964. Irodalomtörténeti Füzetek-44. sz.

² Péter László: *Espersit János*. Bp. 1955. 44—45. l.

³ Országos Széchényi Könyvtár, kéziratár.

⁴ Vö. Péter László: Juhász Gyula és Nagyfalusi Jenő. *Jelenkor*, 1962. 643—650. l.

⁵ *Losonczy Géza*: A fiatal Babits ismeretlen levelei Juhász Gyulához. *Népszava*, 1941. augusztus 17. Vö. BJK lev. 241. és 267. l.

⁶ Valamennyiük szívességét itt is megköszönöm.

56/a

*Kedves Juhász, — látja, hogy írtam Önnek levelet, azt is látja, hogy sokáig haboztam elküldeni — most elküldöm csupa bizonyosságul is, hogy megírtam. Bocsásson meg, si je n'y ajoute pas grand chose¹ éjjel van és egy tücsök ül a szobámban, ez pedig *Musarum inimica*,² még a levélírás műzsájának is, — mert Önnek csak csöndben szeretnék levelet írni: akkor talántán eszembe jutna az a sok dolog, amiről — „olvasás közben” mint *Ignotus* mondaná³ — Ön jutott eszembe, így: „Ezt Juhással kellene megbeszélni” — „mit szólna ehhez Juhász?” — stb, stb. Látja, Ön folyvást emlékemben van és szívem legforróbb vágyai közé tartoznék: mint hajdan szóban, most írással megújítani Önnel a régi eszmecseréket; — de hiába, a betű csak nem hang és én sohasem [tudom] erőltetés nélkül lekényszeríteni magamat a toll és tinta kényelmetlenségeihez. Nehezemre esik kifejezni magamat „a Leonhardi médiumán” — mint *Zalai* mondaná⁴ — aminthogy egyáltalában is: nehezemre esik kifejezni magamat.*

Most, mondom, bocsánatot kérek és legközelebb írok valami igazán okosat. Azonban tudasson arról, hogy a levelemet megkapta-e s új, pesti címéről. Fogok küldeni néhány modern angol költőnek műveiből való szemelvényeket is, melyeket egyenesen Önnek fordítottam. *Swinburne* (a *Baudelaire*-utánzó) *Browning* (der *Dunkele*),⁵ *Wordsworth*, remek szonettjeim vannak tőle — *Poe*, *Tennyson* (on revient toujours...)⁶ és *Whitman*. Ezekből küldenék azon reményben, hogy Ön is megörvendeztet az önéivel. S ugyanezen költőkről kis tanulmányokat is írtam, melyeket szívesen elküldök.

Egyébként *Göthét*, *Schopenhauert*, *Humeot*, *Tacitust*, *Byront* olvasom felváltva, drámát írok és még nagyon sok mindent teszek. Többek közt fel akarok lépni az irodalom piacán (még mindig csak akarok, de ezúttal komolyan) és mint minden irodalmi barátomat, Önt is megkérem, nyújtsa ehhez tanácsait és segédkezést. — Az titok, hogy a jövő évben hól leszek, de akárhol is, mindig maradok tisztelő híve

Babits Mihály

S e ceremóniás befejezés után még egyszer megkérem: bocsásson meg és ne vessen meg és írjon, és nyugtasson meg mielőbb, hogy megkapta-e levelemet. Az előbbi, ide zárt levelemre is reflektáljon — ha lehet (mert én bizonyára már nem olvasom át mégegyszer, ezt megtudandó).

Szekszárd, Szept. 1. [1905]⁷

- 1 Ha nem túlzom el a dolog jelentőségét.
 2 Ellensége az ihletnek.
 3 Ignotus olvasónaplójának szokásos címe; két kötet is jelent meg e címmel (1906. 1923).
 4 Zalai Béla (1883—1915) Juhászék baráti köréhez tartozó filozófiai író. Vö. BJK. lev. névmutató szerint.
 5 A homályos.
 6 Vannak, amik mindig visszatérnek.
 7 Az évet tartalmi fogódzók és az teszi bizonyossá, hogy a végzett Babits 1905. szeptember 22-én foglalta el első állomáshelyét a bajai cisztercita gimnáziumban (*Béla György: Babits Mihály Baján. ITK. 1956. 138. 1.*) tehát ezért írhatta még elsején, meglepően későn, hogy nem tudja, hol lesz a jövő iskolai évben.

77/a

Szekszárd, 1906. aug. [elején]¹

Tekintetes

Juhász Gyula
 tanár úrnak

Szeged

Ipar u. 13.

Kedves Juhász — levele kellemes és örvendetes meglepetést okozott s szeretnék rá hosszabb levélben² felelni, ami lassan megy. Kéréseit legnagyobb sajnálatomra egyelőre nem teljesíthetem, Baudelaire-től nem tudván megválni, Verlainem pedig nem lévén kezemnél. Richepinem Kosztolányinál van, ellenben neki is van egy Richepinje nálam. B. M.-nak új versei nincsenek, vagy csak gyéren; de vannak szép műfordításai s két műfordító modern angol költőkből mindig megérti egymást. Értsük meg egymást és cseréljük ki ama bizonyos iratokat.³ De most már Kosztolányiban csalódva⁴ óvatos leszek ilyen cserében és csak akkor küldöm a magaméit, mikor az önéit megkaptam. Addig is üdvözli régi híve

Babits

1 Levelezőlap. Válasz a 77. sz. levélre.

2 80. sz.

3 Műfordításait.

4 Vö. 79. sz.

94/a

Nagys.

Juhász Gyula tanár úrnak
 Kath. algimnázium

Máramarossziget

Kedves Jávor!¹ Te² már eddig szerencsésen és nyugodtan faragcsárod essayidet — én mióta elmentél alig érek rá otthon lenni. Egyébiránt elvárva, hogy igen rövid idő alatt levéllel viszonzol, megírom az újságokat. Baranyai Zoltán³ meglátogatott, kétszer is, ma éppen; s sietett a szabad Lyceumba. Sz. és V.⁴ ma hoz egy Baudelaire fordítást.⁵ — Kosztolányi új verse — Ó Budáról — (Fidibuszban!) nagyon szép.⁶ Apropos Kosztolányi: Írd meg mielőbb teljes és megbízható címét, mert nekem nem felel. *Je lui enverrai mes oeuvres nouvelles, pour que je le puisse contraindre à m'écrire. Toi aussi, tu recevras un paquet dans ces jours, ou semaines — mais je t'en veux de la silence, horriblement. Spero futurum esse, ut ubi haec acceperis, statim ad me scribas. Tituli Costolani ne obliviscaris. Je vous embrasse⁷*

Szeged, 907. 1/12.

B. Mihály

Egész komolyan belefogtam Petronius fordításába.

¹ Juhász Gyula egyik írói álneve a *Szeged és Vidékében*.

² Ez az első levél, melyben Babits tegezi Juhászt. A kommentár, melyet erről a kérdéstről Belia a 95. sz. levél jegyzetében ad, tehát már ide illik.

³ Baranyai Zoltán (1888—1948), később irodalomtörténész, jogi író, az indianai egyetem tanára, akkor érettségi előtt álló szegedi diák, egyszersmind a *Szeged és Vidéke* munkatársa. Szülei révén egyébként kapcsolatban állott Bartók Bélával. Vö. (Péter László) Halmi János: Bartók első szegedi hangversenye. *Dél-Magyarország*, 1960. szeptember 25.

⁴ *Szeged és Vidéke*.

⁵ Spleen. *Szeged és Vidéke*, 1907. január 13. (Az esti lap délután másnapi keltezéssel jelent meg.)

⁶ O-Budán. A „Budapest” ciklusból. *Fidibusz*, 1907. január 11. (Kötetben *Budai idill* címmel.)

⁷ Elküldöm majd neki újabb munkáimat, hogy válaszra kényszeríthessem. A napokban vagy a közeli hetekben te szintén csomagot kapsz — de borzasztóan hallgass róla. Remélem, amint ezt megkapod, tüstént válaszolsz. Kosztolányi címéről ne feledkezz el. Ölelem Önt.

94/b

Nagys.

Juhász Gyula
tanár úrnak

Kath. algimnázium

Máramaros-sziget

Kedves Juhász! Hosszú hallgatásodért mindaddig neheztettem, míg meg nem tudtam, hogy beteg vagy.¹ Akkor beteg állapotodban nem akartalak sora-
immal is zavarni; most azonban már nem tehetem — mert végre is nem írtha-
tom ki magamból az irántad való aggodást és érdeklődést — hogy hírt ne kér-
jek tőled magad felől: hogyan vagy? hol vagy? Dolgozol-e? Csak a lapokban lá-
tom itt-ott a nevedet, de ez nem nyugtat meg; s Kosztolányival nem levelezvén
semmi sem jut füleembe rólad: Baranyai Z.-nal pedig sokszor emlegetünk. Ha-
csak teheted, írd néhány sort: ezt megérdemlem tőled. Sokat írhatnék, de azt
sem tudom, e sorok is megtalálnak-e.

Babits Mihály

¹ Juhász 1907. február 9-én eltűnt Máramarosszigetről s csak pár nap után került elő: ez egyik jelentkezése későbbi melankolikus depressziójának. Vö. Grezsa Ferenc: Juhász Gyula Máramarosszigeten ITK. 1957. 354. 1. — E levélre válasz a 95. sz.

98/a

Kedves Barátom!

Nem találkozhattunk Szegedén,¹ mert Budapesten is akarván tölteni né-
hány napot, elsején² reggel kénytelen voltam elutazni, amit előre nem tudhat-
tam; s egyébiránt tőled levelezőlapomra³ választ nem vévén, azt sem tudhattam
bizonynal, mikor jössz és felkeressz-e.

Remélem, hogy legalább szellemileg fogunk néhányszor találkozni a va-
kációban.

Budapesten kerestem Kosztolányit, — de őt sem találtam: aznap délután
utazott el. Végre is írnom kell neki, ha ki akarom engesztelni.⁴ Kun Józseftől⁵
most kaptam levelet, melyben értesít, hogy nagy Wilde fordításának egy része

⁵ Tisztátaj

megjelent a Hétben.⁶ — Én megint elszakadtam az európai műveltségtől: nem olvasok semmi modern dolgot (mielőtt eljöttem, összeolvastam egy csomó francia dekadentst). Most — képzeld — klasszika-filológiát tanulok, csodás buzgalommal. Már majd végig olvastam a nagy és tömör Reinach-féle *Manuel de la philologie*, s a latin írókat csak úgy falom. (Szegeden elkezdtem fordítani Petronius Arbitert, de azt nem hoztam magammal.) A Szagokról szóló értekezés⁷ már szépen le van tisztázva, Kun Jóska is olvasta és minden munkám közül legjobbnak minősítette. Drámámat,⁸ mely most is nála van, ugyanő nagyon középszerűnek találta. Én viszont nagyon középszerűnek találtam a *Marche Nuptiale*,⁹ amelyre te oly nagyon kíváncsi vagy. Van benne tragikum, de sablon-dráma, mintha recept szerint csinálták volna. — Legújabb irodalmi szenzációm: André Chénier, a görög és francia szellemnek, a bájnak és szellemnek csodálatosan harmonikus vegyülése. Úgy ettem, mint a mézet. — Sok időt pazaroltam a könnyed és szellemes *Martialisra* is. Történelmet is tanulgatnék, mert abban nagyon elmaradottnak éreztem magamat. És még pedagógiához is nyúlok, amit azelőtt ki nem állhattam; s elméletileg most sem: mégis megcsinálom a latin tanítás ideális tervét a reáliskolákban. — Legnagyobb munkám azonban a *Magyar Essayk*,¹⁰ melynek tartalmáról (iránya és filozófiai háttere összefügg a Szagokéval) akkor lehet fogalmad, ha [a] fejezetcímeket ideírom: 1.) építészet és iparművészet 2.) szobrászat és festészet 3.) költészet 4.) kritika 5.) tudományosság (szociológia, szabadgondolkodás!) 6.) filozófia (tolsztojanizmus, szocializmus) 7.) politika 8.) társadalom és erkölcs 9.) vallás 10.) nemzetiség 11.) nevelés. Amint láthatod, elég szép tutti frutti.¹¹ Az első hét fejezet már megvan, de revízióra szorul, mert új gondolataim vannak. — Verset nem igen írtam; igazat szólva, a versektől csömört kaptam. De most a levél végén felhozakodom annak igazi céljával: hogy tőled és rólad értesítést nyerjek, oly bőven, mint te nyertél most rólam.

Leveled várom tehát! Üdvözöl

Babits Mihály

Címem: Szekszárd, László ucca; ha Pécsre mennék, megírom, de az nem hiszem, hogy júliusban legyen. Írj tehát mielőbb levelet! Verseidről különösen értesíts!

1 Válasz a 98. sz. levélben fölített kérdésre.

2 1907. július 1.

3 Ez még nem került elő.

4 Vö. 99. sz.

5 Szegedi tanár, költő, baráti körök tagja. Vö. BJK. lev. névmutató szerint.

6 A *readingi fegyház balladája*: megjelent Kun József verseinek halála után kiadott kötetben (1914) is.

7 Vö. BJK lev. mutató szerint.

8 Valószínűleg *A Simoné háza* címűt, vö. BJK. lev. mutató szerint.

9 *Henri Bataille* színműve. Vö. a 95. sz. levéllel.

10 E levél bizonyossága szerint mégiscsak Juhász Gyulának volt igaza, amikor a *Magyar esszékről*, mint Szegeden született alkotásokról szolt (vö. BJK. lev. 264. l.), s az az öt értekezés, melyről a 36. sz. levél beszél, nem azonos velük. Itt kapjuk végre az elveszett és eddig csak címéről ismert esszé-sorozat részletes tagolását. Juhász ezt írta róla: „De sok minden született meg a Vitéz utcai szobában, aminek később sajnos nyoma veszett. Így a *Magyar essayk* című nagy tanulmányosorozat, amely a modernség kritikája mintegy, és amelyet valósággal lázas izgalommal, heves ellenkezéssel és végül teljes behódolással olvastam el akkor.” (*Juhász Gyula: Örökség. Válogatott prózai írások. Szerk. Péter László, Bp. 1958. 1. kötet 253. l.*)

11 Egyveleg.

Tekintetes

Juhász Gyula
tanár úrnak

Ipar u. 13.

Szeged

Szekszárd, júl. 1908.

Kedves barátom!

Megírtam¹ neked gyászos kineveztetésem² hírét és igen kérlek, hogy le-
vélben vigasztalj meg. Légy szíves tehát, ha lehet, azonnal adj hírt magadról.
(Írd meg azt is, milyenek a kilátásaid jövő évre.) Igazán rendkívül jól esnék
most néhány sor tőled s alig győzőm várni. Aug. 5—6-án indulok Velencébe,
onnan ismét írok.³ De addig elvárom leveledet. Tehát írd azonnal.

Üdv.

Babits Mihály

¹ Levelezőlap. Vö. 123. sz.² Fogarásra. Vö. BJK. lev. 298. 306. 1.³ Ha írt, e levelek vagy inkább lapok nem kerültek elő. A 124. sz. levélben értesíti Babits Juhászt hazaérkezéséről.

Bp. 1909. jan.

Nagys.

Juhász Gyula
tanár úrnak

Nagyvárad

Rimanóczyi u. 12.

Kedves Barátom! Kedves leveledet¹ nagy örömmel vettem, s legközelebb
érdemlegesen válaszolok. De most kérlek, felelj, (minden nagyemberi lustasá-
godat félretéve) lehetőleg azonnal a következő két kérdésre:

1. A S i m ó n é h á z á t² (ha szerepkivonatai már megvannak) nem lehet-
ne-e elküldeni a Nyugatnak, hogy még előadás előtt közölje?

2. Megjelentek-e valahol a karácsony előtt neked küldött verseim és kará-
csonyi novellám?³ Ha nem, légy szíves v i s s z a k ü l d e n i : szükségem van rá-
juk. — (A Holnap újságról nem hallottam.) Az új Holnapba szánt verseket mi-
korra küldjem?

Ölel

Babits Mihály

¹ Levelezőlap. Válasz a 138. sz. levélre, melynek kelte így pontosabbá tehető: január 27-én vagy 28-án írhatta Juhász, mert egyrészt Szabó Endre benne hivatkozott levele 27-én kelt, másrészt Babitsnak 31-ig meg kellett kapnia, ha választát még szintén januárral keltezhette.² Babits 1908. november végén küldte el Juhásznak drámáját. Vö. 134. és 138. sz.³ Karácsony előtti vers és novella valószínűleg: *Sunt lacrimae rerum* (Nagyvárad, 1908. december 4.), *Megállj* (Nagyvárad Napló, 1908. december 25.)

1911. szept. Szekszárd

Kedves Barátom!

Bocsáss meg, hogy ily sokáig nem feleltem kedves leveledre¹. — egyáltalán nem szoktam leveleket írni (és ebben a dologban úgy látszik, te sem vagy sokkal szorgalmasabb nálam). Azonkívül szerettem volna valami véglegeset írni neked küldött verseid sorsáról — sajnos, ezt még most sem tehetem. Átadtam őket Osvátnak, aki azonban véleményt még nem nyilvánított róluk.

Levelednek, bármilyen szomorú hangú, mégis örültem: láttam, hogy nem feledkeztél meg teljesen rólam, aki igen sokszor gondol rád. Mióta elváltunk, én igen magányosan élem körülbelül azt az életet, amelytől most te félsz Szakolcán. Senki sem volt, akinek beszélhettem volna terveimről, gondolataimról, mint hajdan neked, senki, aki azokról őszintén megmondta volna a véleményét. Irodalmi barátaim egyáltalán nem voltak, annál több irigym és ellenségem, akik csak legújabbban is felhasználták az alkalmat a legképtelenebb híreket hozni rólam forgalomba. Képzelheted, hogy ily körülmények közt mennyit gondoltam rád és arra, hogy mily sok keserűségtől lettem volna megkímélve, ha együtt maradtunk volna.

Hiszem, hogy nem szívesen mentél a szép Váradról Szakolcára — de reméljük, ez a száműzetés csak ideiglenes lesz. Hisz az lehetetlen, hogy te fel ne kerülj előbb-utóbb a fővárosba. Elég volt már az ovidiusi hangulatokból. A falunak megvan ugyan az az előnye, hogy olvashat, dolgozhat az ember (én remélem, hogy Juhász Gyulától is szép nagy dolgokat kapunk Szakolcáról). Ez nagy vigasztalás lesz számodra és remélem azt is, hogy büszkén el fogod mondani Baudelaire-ról.³

Je ne geindrais pas comme Ovid chassé du paradis latin.

Nemrég gyönyörű versedet⁴ olvastam a Vasárnapi Újságban. Kérlek, ha teheted, írd többször is, — minden érdekel, ami rád vonatkozik. Főleg arról, hogy mivel foglalkozol.

Resch Aurél barátunkat⁵ üdvözlöm és gratulálok neki az igazgatósághoz. Egész megdöbbenéssel hallottam, hogy Szakolcára helyezték át; csak később juttott eszembe a magyarázat. Azt hittem, Pesten találkoznunk fogunk.

Verseid — amint írtam, Osvátnál vannak, aki nagyon melegen beszélt rólad, bár nem titkolta, hogy ez újabb dolgaid nem mind tetszettek neki.

Remélve, hogy nem haragszol levelem hosszú késéséért, és remélve, hogy kapok tőled több levelet is, maradok

igaz híved és őszinte barátod
Babits Mihály

¹ Válasz a 160. levélre: Juhásznak erre adott válasza a 161. sz.

² A küldött versekről a 160. sz. levél jegyzetében.

³ „En nem siratom honavesztett Ovidként Róma édenét.” (Baudelaire: Vonzó borzadály. Szabó Lőrinc ford.)

⁴ A régi Anna. Vasárnapi Újság, 1911. szeptember 3.

⁵ Babits egyetemi társa, Juhásznak ez időben igazgatója Szakolcán. Vö. BJK. lev. névmutató szerint és Szalatnai Rezső: Juhász Gyula hatszáz napja. Bp. 1962. 63–64. l. és passim.

Kedves Barátom,

ki se tudom mondani, milyen jól esett megemlékezésed.¹ Senkitől sem eshetett volna jobban, és soha máskor nem eshetett volna jobban!

Mennyi bajom volt, mennyi hercehurcám, nem is képzelheted! Bocsáss meg, hogy csak most köszönöm meg soraidat.

Ebből az alkalomból megemlétem azt is, mily igaz örömmel s nagy elragadtatással olvastam új kötetedet. Legszebb, legérettebb verseidet találtam benne, s az egész könyv valóban igen mély és zengő húrokat üt meg a lélekben.²

Egyébként a régi szeretettel ölel, és szeretné, ha alkalomadtán Pesten meglátogatnád

régi, igaz barátod

Babits Mihály

¹ Nem tudom, miféle, talán névnapi (szeptember 29.) vagy születésnap (november 26.) megemlékezés, de minden valószínűség szerint 1929-ben.

² A képes beszéd nyilván a *Hárfára* céloz; ez teszi valószínűvé a levél 1929-es keltezését, s minthogy tavasszal, nyáron Juhász Gyula súlyos beteg volt, föltételezhető az őszi, téli keltezés.

E levelek teljes értelmüket az egész levelezésgyűjteményben elfoglalt helyükkel nyerik el, olvasni is csak úgy érdemes őket, hogy kezünk ügyében tartjuk Belia György könyvét, amely az itt magyarázottakon kívül még sok mindenről fölvilágosítással szolgál. Néhány újabb momentumot (mint a Magyar esszék dolgát, tegeződésüket) viszont ezek az új levelek világítanak meg a levélgyűjtemény forgatói számára is.

Figyelemre méltó az első angol fordításokról és költőik portréját megrajzoló tanulmányokról szóló híradás (56/a sz.), valamint a Szakolcára küldött (160/a) levél.

Ez Babits első üzenete a morva kisvárosba, barátjának. Ő ekkor került Fogarasról a fővárosba, barátja „a szép Váradról” Szakolcára. Helyzetük most fordult ellentétjére. Eddig Juhász volt pezsgő központi szerepben Váradon, Babits elszigeteltségben a végeken. Juhász nem hagyta elkallódnia a fogarasi tanárt: serkentette, fényre hozta. Babits, amikor megfordult helyzetük, passzívnak mutatkozott. Most arról ír, hogy nem szo-

kott levelezni! S ezt kevéssel utóbb (174. sz.) meg is ismétli.

De nem ezért tartom jellemzőnek e levelet. Több mást mond ki itt először Babits. Ő nevezi a szakolcai áthelyezést először a nevének száműzetésnek. Itt veti föl Juhász előtt a tervet: a fővárosba kell kerülnie. Vigaszul írta-e, vagy valódi reményt látott erre, nem tudni, mindenesetre táplálta a száműzöttben a hiú ábrándot, jó és rossz következményeivel együtt. S itt olvasunk először Osvát ellenszenvéről Juhász lírájával szemben.

Ami ami mégis megható: az ifjúkori közös emlékek idézése. „Ha együtt maradtunk volna!” Bizony, ez már ekkor is hasznára lett volna Juhász életének, pályájának, s később még inkább. Milyen kár, hogy az „irodalmi barátság” (ez is Babits szava, e levelezésben kétszer is ismétlődik) nem vált igazi, kölcsönösen mély emberi kapcsolattá. Amikorra azzá érlelődött volna a kicsit pózos ifjúkori kapcsolat, már késő lett. A Baumgarten-díj kurátora már valóban akart, de nem tudott segíteni a rokkant idegzetű vidéki költőn.